

Susanna Tamaro'nun 'Atla, Bart!' İsimli Çeviri Çocuk Romanında Fantastik Kurgu

*Seda AĞAN¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

Fantastik; bünyesinde hayal gücünün, düşün, doğaüstünün var olduğu nesnel gerçeklikten tam olarak sıyrılmadan okura bir kaçış imkânı sunan sanat eserlerini niteleyen bir türdür. Yazın türü olarak fantastik kurgunun kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Yazar; fantastik kurguyu oluştururken dış dünyayı olağanüstülüğe varmak, gerçek zaman ve mekândan kopmak için bir araç olarak kullanır. Fantastik eserler okuyucuda merak, heyecan ve gerilim temelli özel bir etki uyandırarak olay örgüsüyle arasında bağ kurmasını sağlar. Dilin retoriklerinin yazarın kabiliyetiyle en iyi şekilde ifade olanağı bulunduğu fantastik yazın türünde, akıl ve mantık arka plâna itilir. Yazarın gayesi, dış dünyadan kurgusal olarak tamamen uzaklaşmadan okuru hayrete düşürmektir. Çalışma kapsamında fantastik kavramının tanımından yola çıkılarak basit seçkisiz örneklem yoluyla seçilen Susanna Tamaro'nun 9-11 yaş grubu için yazdığı "Atla, Bart!" adlı telif eserinin çocuk edebiyatı ile olan ilişkisi fantastik kurguda bulunması gereken ölçütler bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve veri toplama aracı olarak ise doküman inceleme metodu kullanılmıştır. Çalışmada Susanna Tamaro'nun "Atla, Bart!" adlı eserinde fantastik kurgunun özelliklerinden olan; düşsel unsurların varlığı, yazarın olağanüstülükleri gerçekçi düzlemde kopmadan ele alması, kurgudaki kahramanların yaşanan doğaüstü olaylara şaşırma ve kararsızlık durumu göstermeleri, kahramanların bir amaç için macera dolu yolculuğa çıkmaları gibi unsurların yer aldığı tespit edilmiştir. Fantastik kurgunun okura çeşitli eğitsel iletileri sezdirme ve toplumu bir probleme yönelik aydınlatma işlevi, Susanna Tamaro'nun "Atla, Bart!" adlı eserinde teknolojinin insan yaşamını esir alması, sosyal ilişkileri olumsuz etkileyerek insanları yalnızlık ve mutsuzluğa itmesi durumlarının ele alınmasıyla sağlanmıştır. Susanna Tamaro'nun fantastik kurgusunun çevrimsel ilişki türüne uygun biçimde problemlerin yaşandığı gerçek dünya – amaç uğruna mücadele verilen fantastik dünya- sorunların çözüldüğü gerçek dünya geçişleri kullanılarak yapılandırıldığı görülmüştür. "Atla, Bart!" adlı fantastik türdeki eserin; çocukların merak ve heyecan ihtiyaçlarını giderme, düş ve hayal dünyalarına olumlu etki yaparak yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunların çözümüne yönelik yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme açısından faydalı olacağına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamaro, fantastik, fantastik kurgu, olağanüstü

Abstract

Fantastic genre refers to the works of art that allows readers an escape without fully breaking out from objective reality including imagination, thought and supernatural things. As a literary genre, fantastic fiction incorporates some unique qualities. When creating a fantastic fiction, authors use the external world as an instrument to achieve extraordinariness and to break off the real time and space. Fantastic works arouse a special influence in readers based on curiosity, excitement and thrill and allow them to establish a link with the story line. The fantastic literature genre allows the rhetoric of the language to be expressed in the best way with the ability of the author and pushes reason and logic aside. The goal of the author is to astonish the reader without fully getting away fictionally from the external world. The study is based on the definition of the concept of fantastic and evaluates the relation of the novel "Atla, Bart" written by Susanna Tamaro for the age group of 9 to 11 with the children's literature within the context of the criteria that needs to be met in fantastic fiction, while the novel being selected

*Sorumlu Yazar E-mail: sedaagan.7332@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-1112-6330

through simple random sampling. The study used qualitative research model, and document review method as the data collection tool. The study determined that the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro included elements of fantastic fiction like the presence of imaginary elements, author's handling of the extraordinary things without leaving a realistic plane, the astonishment and indetermination by the characters in the fiction against extraordinary event, and their adventurous journey for a goal. The function of fantastic fiction to implicate various educational messages and to enlighten society for a problem is provided in the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro by dealing with the facts that technology captures human lives and pushes people towards loneliness and unhappiness by impairing social relations. It was evaluated that the fantastic novel of Susana Tamaro was configured by using, in line with the cyclic relationship type, the transitions between the real world where the problems are faced, the fantastic world that is fought for the goal and the real world where the problems are solved. It was concluded that the fantastic fiction "Atla, Bart!" can be useful for satisfying the children's needs for curiosity and excitement and for developing their creative thinking skills for the solutions they may face in their lives by having positive effects to their imaginary fantasy world.

Key Words: Susanna Tamaro, fantastic, fantastic fiction, extraordinary

GİRİŞ

1. Fantastik Kavramı

İnsanlar yaşamlarında gizli, sıra dışı olan durum ya da olaylara yönelik bir arayış içinde olmuşlardır. Bilinmeyene olan arayış ve meraktan doğan fantastik kavramının ne olduğuna ilişkin çeşitli tanımlar mevcuttur. "Fantastik kavramı, olaylar karşısında olağanüstü çözümler üretmek, insanın yapamayacağı, ulaşamayacağı şeyleri istemesi, bilinmeyene ve uzaklara duyduğu ütopik özlemi gibi romantik arayışlarıdır" (Usutay, 2014:643). "Fantastik- Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım" adlı eserinde, dilbilimci Tzvetan Todorov'a göre; "Fantastik, kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğaüstü bir olay karşısında yaşadığı bir kararsızlıktır" (2004:31). Fantastik bir bakıma düşsel, hayalî olana yönelik okurun çelişki yaşama durumunu gösteren bir araç işlevini üstlenmektedir.

Fantastik, edebiyat alanında 18. yüzyılda kendisine yer bulmuş; 20. yüzyıl ile birlikte değişen ve gelişen edebiyat biçimlerine uyum sağlamış bir türü ifade etmektedir. Fantastik sözcüğü Türkçe Sözlükte ise; "1. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî. 2. XVIII. Yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür." olarak tanımlanır (TDK, 2009: 679). Fantastiğin çıkış noktasıyla ilgili Ali Püsküllüoğlu ise şunları söyler: "Fr. Her dönemin yazınında görülmekle birlikte Fransa'da 18. yüzyılın sonlarında, İngiliz korku romanlarının etkisiyle başlayan, düş gücünün alabildiğine çalışarak ortaya koyduğu düş ürünü öğelere bolca yaslanan bilim kurgu benzeri bir yazınsal tür" (2009: 54). Fantastik kavramını Berna Moran şu şekilde tanımlar: "Gerçekçiliğin zaman, mekân, karakter kavramlarını, canlı-cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıları tümüne verilen addır" (2007:60). Fantastik en genel anlamda sınırsız bir hayal dünyasında düşsel unsurlarla varlığını koruyan; gerçek dışılığı ve olağanüstülüğü yansıtmayı sözlük anlamıyla dahi amaç edinen bir kavramdır.

2. Yazınsal Bir Tür Olarak Fantastik

Yazın türü olarak fantastik; yazarın hayal gücünü yeteneğiyle birleştirdiği, okuru dünyanın gerçekliğinden alarak olağanüstü âlemlere götürdüğü bir türdür. Olağan dışılığı okura verebilmek adına yazarın imgeleme yelpazesi son derece geniştir. Fantastik türün eserleri edebi kurgunun temel unsurlarını –konu, zaman, mekân- gerçeküstü olaylara dayandırır. Bu eserlerde yazar, kurgusunu oluştururken dış dünyayı olağanüstülüğe varmak; gerçek zaman ve mekândan kopmak için bir çıkış kapısı olarak kullanır. Fantastik eserler okuyucuda merak, heyecan ve gerilim temelli özel bir etki uyandırarak olay örgüsüyle arasında bağ kurmasını sağlar. Dilin retorikini yazarın kabiliyetiyle en iyi şekilde ifade olanağı bulan fantastik yazın türünde, akıl

ve mantık arka plâna itilir. Yazarın gayesi, dış dünyadan kurgusal olarak tamamen uzaklaşmadan okuru hayrete düşürmektir.

Fantastiği üç temel koşula bağlayan Todorov, bunları şu şekilde açıklar:

1. “Metin öncelikle okuyucunun, öyküdeki kişilerin dünyasını canlı kişilerin yaşadığı bir dünya olarak görmesini ve anlatılan olaylarla ilgili olarak doğal bir açıklama ile doğaüstü bir açıklama arasında kararsızlık duymasını sağlamalıdır”
2. “Metindeki kararsızlık bir öykü kişisi tarafından hissedilmelidir. Böylece okuyucunun görevi bir kişiye verilmiş olur, aynı zamanda da kararsızlık metin boyutunda ortaya konduğu içindir ki yapıtın izleklerinden biri hâline gelir. Saf bir okumada gerçek okuyucu öykü kişisiyle özdeşleşir”
3. “Son olarak, okuyucunun metin karşısında bir tavır takınması gerekir. Bu tavır, hem alegorik hem de şiirsel türden yorumlamaları reddetmektir. Bu üç gereklilik eşit değere sahip değildir. Birincisi ve üçüncüsü gerçek anlamda türü oluşturur, ikincisi ise yerine getirilmese de olur. Yine de örneklerin çoğu bu üç koşulu da yerine getirmektedir” (2004: 39). Fantastiğin üç koşulunun temelinde fantastik metnin okuyucuda kararsızlık etkisi yaratması yer almaktadır.

Okurun hayal dünyasını geliştiren bir tür olan fantastik, kişiyi karşılaştığı olayları gerçekte olmayan yasalarla yorumlamaya iter. Bu durum yukarıda da belirtildiği gibi kararsızlığı ortaya çıkarır. Mantığın sınırlarının dışına itilen okur, heyecan dolu kurgunun içerisinde düş dünyasının ufkunu aşmış olur. Bütün anlatılanlardan hareketle fantastik; bünyesinde hayal gücünün, düşün, doğaüstünün var olduğu nesnel gerçeklikten sıyrılmadan okura bir kaçış imkânı sunan sanat eserlerini niteleyen bir tür olarak tanımlanabilir.

3. Fantastik Kurgunun Özellikleri

Fantastik türünün kurgusunda oluşan kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Fantastik kurgu oluşturmak amacıyla yazar öncelikle somut gerçekliği geri plâna iterek soyut kavramlarla olağanüstülüklerin olduğu bir dünyaya yönelir. Olağan dışılığı verme çabasına giren yazar kurgusuyla yeteneğini ortaya koyar. Fantastik yazının eserlerinde yazar; yaşamın belirsiz, açık olmayan yönlerini somut kurallarla açıklayamayacağını bildiğinden dolayı kurgusunu çeşitli öğelerle karmaşaya sürükler.

İnsanlar ise yazarın oluşturduğu bu kurguları, gerçek dünyadan kaçmak için okur. Çünkü okur, sürekli gelişim içerisindeki dünyaya kimi zaman ayak uyduramaz kimi zaman ise küreselleşen dünyaya hapsolmuş hissederek yabancılaşır. 19.yy sonrasında yaşanan çağda küresel ve teknolojik gelişmeler beraberinde sanayileşmeyi ve kentleşmeyi getirmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak da yalnızlaşan ve yabancılaşan insan doğmuştur. “Gelişen dünyanın, şehirleşmenin, işsizliğin, yoksulluğun, dünyaya yabancılaşmanın ve benzeri pek çok sıkıntının yaşandığı bunaltıcı ortamda, okurlar kendilerini hayalin ve düş gücünün kollarına bırakmaya çalışır. Gerçek yaşamda zaten sıkıntılar içinde boğulan insan, çareyi gerçeklikten uzaklaşmakta bulur” (Toyman, 2006:43). Yazarın amacı da burada karşımıza çıkar; modern dünyanın katı, kuralcı tarafından sıyrılmak ve özgürlüğün sınırlarını yazın alanında sonuna kadar zorlamaktır. Sanayileşen dünyada kapitalizmin vahşi yüzünün etkisiyle yeni yaşam tarzları oluşmuştur. Bu durumdan etkilenen insan bilinci son dönemde modern edebiyatın yeni bir tarzı olan fantastik kurguları tercih eder olmuştur. (Toyman, 2006: 44). Yazında kaçış edebiyatı da denilen bu tür sebeplerden dolayı çağımızda sayıca fazla okur kitlesine ulaşmıştır. Okurlar fantastik kurguyla üstesinden gelemediği her şeyi alt ederken mutluluk arayışına da bu sayede devam eder. Bu

sebeple fantastik kurgular, hayal gücünün ürünü olduğu için yaşamdaki boşluğu doldurmanın ve keyifli vakit geçirmenin bir aracı olarak da değerlendirilebilir.

Fantastik türdeki eserlerin hem edebi açıdan hem de oluşturduğu olağanüstü dünya açısından okura olumlu etkisi vardır. Barış Müstecaplıoğlu'na (2002:10) göre fantastik türdeki eserin "*fantastik boyutu bizi farklı dünyalara taşır, okumayı keyifli kılar, hayal gücümüzü geliştirir. Edebiyat boyutu ise okuyucuya beklenmedik durumlarda kalan karakterlerin duygularını, düşüncelerini aktarır; çoğunlukla da bir tema etrafında dolaşır*" (akt. Toyman:46). Okur fantastik ile düşünme becerilerini geliştirirken edebiyat anlamında ise yazarın yarattığı kurgunun içine dâhil olmaktan keyif alır.

Fantastik kurgunun belki de en önemli özelliği, düşsel olanın kurguda ön plânda olmasıdır. Düşsel unsurlarla kurguda oluşturulan dünya, olağandan tamamen farklı ve özgün bir dünyadır. Bu özgün dünyada yazar dış dünyanın gerçekliğinden beslenerek fantastik kurgusuna zemin oluşturur. Fantastik kurguda yer alan karakterler ise nesnel gerçeklikteki insanlardan seçilirler. Fakat bu karakterler bir anda farklı bir dünyanın boyutlarına geçiverir. Bu durum kahramanda şaşkınlık uyandırır da kurgudaki olayların bir parçası olur. Bu durumu Toyman ise şu şekilde belirtir: "Bilinen dünya düzeninin bozulması, kahramanı şaşkın bırakır. Olayların temelinde bulunan özne, akıl almaz durumları, mantık çerçevesinde açıklamaya çalışsa da başaramaz ve elinde olmadan olaylara müdahil olur. Öznenin bu şaşırışlığı içinde okuyucu da kararsız kalır. Bundan sonra kurgu, gerçek zaman ve gerçek mekândan koparak çok farklı bir kurmaca dünyanın üzerinde, bilinmeyen bir zamanda gerçekleşir" (2006:60). Fakat oluşturulan gerçekçi karakterler olağan dışılığı göstermek için cinler, periler, hayaletler, melekler, şeytan, bitkiler, hayvanlar, eşyalar gibi varlıklardan seçilerek büyümlü bir şekle büründürülür. Fantastik kurguda insan dışı varlıkların kişileştirilmeleri, konuşurularmaları ve olay örgüsünde aktif biçimde görev ve sorumluluk üstlenmeleri, başkalaşım geçirmeleri, başkasının bedenine girme gibi durumlar da mevcuttur. Bu durum kahramanın isteyerek farkında olmadan beden değiştirmesi olarak karşımıza çıkabilir. Her iki durumda da beden değiştirmeyi garipseyen karakter daha sonra bu duruma alışarak deneyim olarak algılar. Ayrıca zaman sınırı çizmeyen fantastik kurgular içerisinde teknolojik gelişimin ileriki zamanlarda getireceği yenilikler ve okuyucuyu etkileyen robotlar, gelişmiş insanlar, yaratıklar da kurgu dâhilinde yer alır.

Fantastik kurgulu eserlerde zaman kavramı ise devingen bir nitelik gösterir. Yaşanılan zamanın dışına çıkma, farklı zamanlara geçiş yapma gibi biçimler oldukça yoğun bir şekilde kullanılır. Fantastik kurgu gereği yazar, zaman akışında hızlandırma ve yavaşlatma yapmayı kendisine amaç olarak belirler. Gerçek dünyadan koparak yeni bir düşsel dünya yaratan fantastik kurgu, mekân unsurunu da farklı biçimlerde işler. Zaman da olduğu gibi mekân unsurunun da değişken ve devingen bir nitelik gösterdiği görülmektedir. Hayal edilen, istenilen yere ulaşma geriye dönüş tekniği kullanılarak zamanda ve mekânda ani değişimler yaratılır. Bu değişimler kurguyu farklı olaylara yönlendirmek içindir.

Fantastik kurguda yer alan başka bir özellik ise macerayı güçlendiren yolculuklardır. Bu yolculuklar gerçek dünya da olabileceği gibi bilinçaltının sunduğu dünyada da yapılabilir. Yazar, kahramanı gizemli bir yolculuğa çıkarırken onlara gizil güçler yükleyerek sona ulaştırır. Karmaşa içerisinde olan kahraman mucizevî yolculuk içerisinde bir amacı gerçekleştirmek için çabalar. Kurguda yer alan bu amaçlara örnek olacak motifler ise; yaşamı ve insanları kurtarma, vefa borcu ödeme ve hakkını arama gibi durumlar olabilir. Fantastik yolculuğa beklenmedik bir anda çıkan kahramana yazar, kurguda bilincine yönelik çağrışımlarda da bulunabilir.

Fantastik yolculuğun bitişinden sonra kahraman sorunları çözmüş şekilde gerçek zaman ve mekâna döner. Kahramanın yolculuğu bitirmesi ile kurgunun tamamlanması paraleldir.

4. Fantastik ve Büyülü Gerçekçilik İlişkisi

Fantastik ve büyülü gerçekçilik barındırdıkları olağanüstülüklerle birbirlerine benzeyen ve birbirinden beslenen birer akım olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kurguda yer alan bazı özelliklerle birbirlerinden ayrılırlar. García, büyülü gerçekçilik ve fantastik edebiyat arasında fark bulunduğunu dile getirir. “Hem fantastik edebiyatta hem de büyülü gerçekçilikte doğal ve doğaüstü olan bir arada kullanılmaktadır. Ancak büyülü gerçekçilikte, doğal olanın yanı başında kullanılan doğaüstü unsur okuyucuyu şaşırtmaz. Büyülü gerçekçilikte kullanılan doğaüstü unsurun doğal olanla bütünleşip kaynaşması şarttır. Fantastik edebiyatta ise doğal olana aykırı, bambaşka bir dünya yaratıldığından, doğaüstü durum insanda şaşkınlık duygusu yaratır” (akt. Emir ve Diler, 2011:52). Fantastik bir eser okuyucuyu dış dünyadan ayırmazken büyülü gerçekçi eser ise okuyucuya yapıt ile beraber yeni bir dünya hissi uyandırır. Gerçekliği büyülü gerçekçi eserle birlikte yeniden tanımlayan okuyucu, fantastikte asıl olan gerçeklikten kopmaz ve okuduğu kurguyu gerçek dünya ile ilişkilendirerek şaşkınlığa uğrar.

Gerçek dünyadan kopmadan hayal gücüyle beslenerek ortaya çıkan fantastik kurguda okur olağanüstülüklerin farkındadır ve şaşkınlığa uğrar. Ancak okur, büyülü gerçekçilikte böyle bir durum içerisine girmez. Ayrıca büyülü gerçekçilikte ketumca davranan yazar, fantastikte açık bir şekilde olağanüstülüğü kurgusuna yerleştirir. Fantastik anlatımı biraz daha açacak olursak; fantastik anlatımda gerçek ve olağanüstü bir arada bulunur ancak her iki unsur da birbirinin seçeneği durumundadır. “Fantastik yazın biçiminde gerçek, sıradan ve normal olan önce öylece kabul edilir. Daha sonra doğaüstü oluşumlar normal kabul edilenlere alternatif oluşturur. Bu tutum hem okuyucuda hem de kurgudaki karakterde kararsızlığa sebep olur” (Todorov 2004: 39 akt. Özüm, 2013:181). Büyülü gerçekçi eserlerin fantastik eserlerle anlatım biçiminin bağdaştığı noktalar olsa da büyülü gerçekçilikte olağanüstü anlatımın sorgulanamaz olması fantastikten tamamen ayrılır. “Fantastik edebiyat ve büyülü gerçekçilik arasındaki en önemli fark, büyülü gerçekçilikte hayali olaylar gerçek bir dünyada meydana gelirken, fantastik edebiyatta gerçeküstü olayların yine gerçek olmayan hayali bir dünyada meydana gelmesidir” (Todorov, 1975: 6-8 akt. Özsevgeç, 2015:191). Gerçek dünya ile büyülü dünyanın uyumunun sağlanması ya da sağlanmama durumu fantastik ile büyülü gerçekçi arasındaki en büyük fark olduğu ifade edilmiştir.

5. Fantastik Yazın ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun gelişim evrelerine olumlu yönde etki etmesi beklenirken bu eserlerin çocuğa sesleniş biçimleri de oldukça önemlidir. “Çocuklara seslenen yapıtlar çocuğun coşkısına, heyecanına, düşüncelerine ve gülmece anlayışına dil ve çizginin anlatım gücüyle ulaşabilmeyi başarabildiği oranda yazılı ve görsel bir uyarıcı olarak işlevini yerine getirebilir” (Sever, 2013:197). Çocuk edebiyatı yazarının yapıtlarını oluştururken öncelikle hayal dünyası içerisinde olan çocuğu göz önünde bulundurması beklenir. “Çocukların zengin bir düş gücü vardır. Dünyanın gerçeğini onlara anlatabilmek için bu zenginlikten yararlanmak gerekir. Onların düş güçleri olduğu için, onlara cinlerden, perilerden söz ederek neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlatabilirsiniz... Kim çocuklar için yazacaksa bundan yararlanmalıdır” (Doderer, 1975:39 akt.: Dilidüzgün, 2003: 37-38). Çocuğun hayal etmesini ve özgün fikirleri ortaya koyabilme yetisini geliştiren yaratıcı düşünce bir bakıma fantastik eserlerle mümkündür. Çünkü çocukların ilgi ve beklentileri sıradan olanın yerine alışılmamış ve olağanüstüden yanadır.

Fantastik türdeki eserler ile okur olan çocukların ne zaman karşılaştırılması gerektiği de önem arz eden bir diğer konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada Bozkaplan, fantastik kurgu ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında şu açıklamaları yapar: “Fantastik ve bilim kurgu türünde yazılmış iyi eserler en çok ihtiyaç duyulan dönem ilköğretim yıllarıdır. İlköğretim üçüncü sınıftan itibaren çocuk, uzun süreli okumaya geçer. Okuma alışkanlığının şekillendiği bu dönemde, çocuğa internetin, kalitesiz çizgi romanların ve televizyonun yerini tutacak; ama onun istediği, türden zevk alacağı eserler sunulmalıdır. Bu türde fantastik ve bilim kurgudur” (2010:478). Fantastik kurguya sahip olan yapıtlar bu bağlamda çocukların ihtiyacını karşılayarak ilgilerini çekmektedir

Eğitsel açıdan fantastik kurgunun çocuğa birçok olumlu kazanımı vardır. Fantastik kurgunun özelliği olan yolculuk esnasındaki problemlerin çözümü çocuğa model olur. Çocuğun kendi hayatına ait problemlerini çözmesine ve karar almasına destek olur. Çocuk kitaplarında fazlaca bulunan fantastik kurguda yazarın amacı okuru, sıkıntılı gerçek dünyadan uzaklaştırarak yeni bir dünyaya doğru yolculuğa çıkarmaktır. Yazar, çocuk edebiyatında bu amacından sapmamalı ve didaktik olmaya çalışmamalıdır. Fantastik kurguda eğitici iletilerin sezdirerek verilmesi kurgunun zayıflatılmaması için önemlidir. Çalışmada Susanna Tamaro'un “Atla, Bart! “adlı eseri fantastik kurgu bağlamında çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilerek incelenmiştir.

6. Susanna Tamaro 'nun Hayatı ve Edebi Kişiliği

Susanna Tamaro 1957 yılında İtalya'nın Trieste kentinde dünyaya gelmiştir. Soylu bir aileden gelen yazar, sıkıntılı bir hayat geçirmiştir. Özel hayatında sinema yönetmenliği eğitimi almış ve televizyon için doğa belgeselleri çekmiştir. 18 yaşındayken 1976 yılındaki Friaul kentindeki depreme tanık olmuştur. Bu olay onu fazlaca etkilemiştir ardından da 25 yaşındayken geçirdiği ölümcül hastalık üzerinde derin izler bırakmıştır. Yaşadığı olayların etkisiyle yazın hayatına 27 yaşında başlayan Tamaro, başarısız birkaç denemeden sonra ardından dünyada ses getiren ilk kitabı “Tek Ses İçin” i yazmıştır. 1994'te yetişkinler için kaleme aldığı “Yüreğinin Götürdüğü Yere Git” adlı eseri ile dünya çapında bir ün kazanmıştır. Kitap İtalya'da aylarca liste başı olmuştur. Bu kitabının ardından bir dağ kenti olan Orvieto'ya yerleşen Tamaro, yazmaya hâlen burada devam etmektedir.

YÖNTEM

Yapılan bu çalışma betimsel bir çalışma olup nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eseri fantastik kurgu bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme ise doküman analizi metodu ile yapılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217). Çalışmanın evrenini fantastik kurgu ile yazılmış çocuk edebiyatı eserleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eseri oluşturmaktadır. Örneklemin seçimi ise Susana Tamaro'nun telif çocuk romanları arasından basit seçkisiz örneklem yöntemi doğrultusunda yapılmıştır. Araştırma Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eseriyle sınırlı tutulmuştur. Söz konusu eser fantastik kurguda yer alan ölçütler bağlamında çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmek suretiyle ele alınmıştır.

BULGULAR

Fantastik kurgunun sahip olduğu ilk özellik, yazarın kurguyu oluşturmak için olağanüstülüklerin olduğu bir dünyaya yönelmesidir. Yazar bunu yaparken nesnel gerçekliği geri planda tutar fakat dış dünyadan tamamen kopuk bir tavır sergilemez. Söz konusu eserde

olağanüstülüklerin sağlanması, eserin kahramanlarından olan Bart'ın öncelikle Zoe adlı tavuk ile konuşmasıyla başlar. Yapıtın düşsel yönünün en belirgin kahramanı ise bir anda ortaya çıkıp daha sonra kaybolan yaşlı Çinli Tien Lu olarak değerlendirilebilir. Daha sonra yaşlı Çinli Tien Lu'dan aldıkları kitabın içine atlayarak başka bir dünyaya yolculuk etmeleri ise fantastik yolculuğun başlangıcı olarak nitelendirilebilir. Kitabın içindeki hikâyeye devam eden Bart ve Zoe Yalnızlık Krallığı'na ulaştınca yine tavşan, yunus gibi hayvanlarla konuşmasını devam ettirmektedir. Ejderha Krallığı'na gitmek için Bart'ın Tazmanya canavarına, Zoe'nin de yarasaya dönüşmesi fantastik kurgunun başkalaşım geçirme özelliğini karşılamaktadır. İki arkadaşın yine dünyalar arası dolaşarak Karanlıklar Diyarı'na gelmeleri, orada zombi, ejderha, sıçan gibi hayvanlarla iletişime geçmeleri de olağanüstü kurguyu besleyen temel özelliklerdendir. Yazarın oluşturduğu özgün bir dünya unsurunu ise Karanlıklar Diyarı'nda görmekteyiz.

Fantastik kurgunun diğer bir özelliğine olayı şekillendiren kahramanlar aracılığı ile değinilebilir. Yazar kurguyu oluştururken kahramanları normal dünyada yaşayan insanlardan seçer. Dış gerçeklikten tamamen ayrılmama hususunu da bu zemine oturtmuş olur. Bart'ın annesi Amaranta, babası Pierfrancesco ile yaşamalarının anlatılması yapıtın gerçekçi düzlemini oluşturmaktadır. Ayrıca yer alan bu kahramanların fantastik kurgu gereği olağanüstülüklerle şaşırma durumu yaşama durumları da olayların temelinde yer alan Bart ile sağlanmaktadır. Bart çoğu zaman yaşadığı olayların rüya mı gerçek mi olduğunu ayırt etmekte güçlük çekmektedir. Karşılaştığı olayları sürekli bir sorgulama tavrı göstermektedir. İşte fantastik ve büyülü gerçekçi akımın farkı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Büyülü gerçekçilikteki olağan durum gibi algılama hususu fantastik eserde özellikle söz konusu eserde kendini göstermemektedir. Kahramanın yaşadığı şaşırma ve kararsızlık durumu eseri büyülü gerçekçilikten ayıran temel unsur olmuştur. Örneğin; Bart'ın kitaba atlaması aşamasında, “ *Bart o anda asla hayal edemeyeceği bir şey gördü. Zoe bir an için gözlerinin önünde kayboldu. Yok oldu, kitap onu yuttu. Gerçekten ne oluyordu?*” (s.95), Bart'tan Yalnızlık Krallığı için savaşması istendiğinde, “ *Peki gerçekte neler olup bitiyor?, Yani bütün bunların nedeni nedir?, Hem ayrıca... neden özellikle ben?*” (s.106), Bart'ın baba tavşan ile yolculukları esnasında:” *Bart tam, 'Nereye geldik?' diye soracaktı ki bakışlarını kaldırmamasıyla dilinin tutulması bir oldu. Çevresindeki bütün dünya yok olmuştu, sanki kocaman bir krema bulutu tarafından yutulmuştu.*” (s.111), “ *İyice kafası karışan Bart, 'Peki biz hangi ülkedeyiz?' diye sordu.*” (s.115), Bart'ın ejderha hakkında:” *Peki o zaman nerede? Ne yapıyor?, Nasıl oluyor da kimse onu fark etmedi?*”, *Gizliyse nasıl yok edilebilir peki?*” (s.169) bu ve buna benzer örnekler kahramanın olağanüstülükleri sorguladığını göstermektedir. Ayrıca yine fantastik kurgu gereği kahramanlar olağanüstülüklerle şaşırma durumunu gösterirken zamanla bir alışma süreci de yaşamaktadır. Yazar, kahramanlar aracılığıyla okuru da kararsızlığa sevk ederek fantastik kurgunun ölçütünü sağlamaktadır.

Karakterlerin veya kahramanların fantastik kurgu gereği farklı durumlara bürünebilme, başkalaşım geçirme durumu ise yine Bart ve Zoe aracılığıyla sağlanmaktadır. ” *Bart bakışlarını bedenine çevirdi. Birkaç saniye içinde kara bir kürke bürünmüştü, ayakları ve bacakları korkunç pençeleri olan hayvan bacaklarına dönüşmüştü.*” (s.180). Bart ejderha ile mücadele etmek için Tazmanya canavarına, Zoe ise vampir yarasaya dönüşmektedir

Fantastik kurguda yer alan gerçektışı dünya ile gerçekçi dünya arasındaki ilişkiler, gerçekçi dünya ve fantastik dünya arasındaki geçişler hususu söz konusu eserde mevcuttur. Bu noktada “Nikolajeva fantastik çocuk kitaplarında düş dünyası ile gerçekçi dünya arasında üç tür ilişki saptar. Buna göre, a) çizgisel ilişki(lineer), b)çevrimsel ilişki (sirküler), c)sarmal ilişkidir

(schleifenförmig) söz eder “ (Tabbert’tan akt. Dilidüzgün 2011: 611). Bu ilişkilerden çevrimsel ilişki modeli söz konusu eserin temelini oluşturmaktadır. Çevrimsel ilişki (sirküler) şu şekilde açıklanabilir: Bu ilişki modelinde “Atla, Bart!” adlı eserde olduğu üzere gerçek dünya- düş dünyası- gerçek dünya arasında bir geçiş mevcuttur. Bu gidiş geliş kahramanlar aracılığıyla bir amacı gerçekleştirmek üzere de yapılabilir. Fantastik kurgularda yer alan yaşamı ve insanları kurtarma motifi söz konusu eserde bu noktada önem kazanmaktadır. Eğitsel açıdan bakıldığında fantastik eserlerde kahraman gerçekçi dünya üzerinde çözemediği bir sorunu, problemi fantastik dünyanın sınırsız olanakları aracılığıyla çözüme kavuşturur. Fantastik kurgular bu bağlamda bireyin yaşamını etkileyen huzursuzluğu giderebilme, gerçek yaşamda yapamadıklarını yapma imkânı sunar. Problemlerin yaşandığı gerçek dünya – amaç uğruna mücadele verilen fantastik dünya - sorunların çözüldüğü gerçek dünya geçişleri bu kategorinin en temel göstergesidir. Susanna Tamaro’nun fantastik kurgusunun da çevrimsel ilişki türünde olduğu görülmektedir. Söz konusu eserde eserin kahramanı Bart’ın günlük yaşamda çözemediği sorun olan teknolojinin insan yaşamını esir alması, dünyadaki ilişkilerin değişmesi, yalnızlık ve mutsuzluğun çağımızın problemi olacağı sorunlarını Karanlıklar Diyarı’na giderek orada teknolojiye benzetilen ejderha ile mücadele ederek çözmesi sağlanmıştır. Eserdeki olaylar gerçek yaşam düzlemin ardından fantastik düzlem ve sonra tekrar gerçek yaşam düzlemine geçişle sonlanmaktadır. Eserdeki olaylardan Bart’ın evindeki yaşamı, parkta Zoe ile karşılaşması, Zoe ile evde yaşamaya başlaması ile gerçek dünya boyutunu oluşturmaktadır. Tien Lu’nun verdiği kitabın içine girerek Yalnızlık Krallığı’na oradan da yine dünyalar arası yolculuk yaparak Karanlıklar Diyarı’na gelmeleri fantastik boyutu oluşturmaktadır. Daha sonra Bart’ın ejderhayı Zefira sayesinde yenerek parka annesinin yanına gelmesiyle gerçekçi boyut sağlanmıştır. Fantastik yolculuğun bitişinden sonra kahraman Bart sorunları çözmüş şekilde gerçek zaman ve mekâna dönmüştür. Artık Bart’ın annesi teknolojinin esiri olmaktan çıkmış, oğluna sevgi ve anlayış gösteren bir anne olarak rüyadan uyanmıştır. Kahramanın yolculuğu bitirmesi ile kurgunun tamamlanması paraleldir.

Fantastik kurgu ile oluşturulan eserlerde yazar genellikle oluşturduğu kurgunun arkasında okura bir ileti, mesaj sunmak ister. Nikolajeva, çevrimsel ilişki açıklamasında bu durumu ifade eder. “ Gerçek dünya- düş dünyası- gerçek dünya arasında bir geçiş, daha doğrusu bir gidiş geliş vardır. Bu gidiş gelişin eğitsel, aydınlanmacı ve toplumsallaştırma gibi amaçları da bulunmaktadır” (Tabbert’tan akt. Dilidüzgün, 2011: 609). Söz konusu eserde bu durum teknolojinin çarpık yönlerinin, insan hayatına kötü etkisi sezdirilerek okura sunulmaktadır. Teknolojiyi ejderhaya benzeterek sunan yazar, insan hayatına olan etkisini yenmek ve mutluluğa ulaşmak için bu konudan ailesinin davranışlarıyla muzdarip olan Bart’ı seçerek onu mucizevî mücadeleye yönlendirmektedir. Bart’ın tavşan ailesini birlikte yemek yerken gördükten sonra:” *Kim bilir o ailede nasıl sıcak bir ortam vardı!*” (s.81), tavşanın Yalnızlık Krallığı için:” *‘Yalnız anlıyor musun? Giderek daha da yalnızlaşıyoruz.’ diye devam etti baba tavşan yutkunarak. Çevremizdeki yıkım günden güne ilerliyor.*” (s.104), Zoe’nin kitaplar hakkında:” Her neyse, eskiden tabletlerin yerine kitaplar varmış. Okumaya yararlar.” (s.77), Üstat Lu’nun Bart’ın ailesi hakkında:” *Evlat edinmek değil. Onlar gerçek anne baba yerine geçmek, gerçek anne baba olmamak. Onlar programlamak için programlamak. Programda yürek olmamak. Yürek yoksa insan yok.*” (s.123), Üstat Tien Lu’nun küresinden görülenler hakkında:” *.. büyük bir şehrin yüksek gökdelenleri görünmeye başladı. Önlerinde büyük greyderler ağaçları kesiyor ve gökdelen değil, gökyurtan yapılar yapmak için yer açıyorlardı. Sonra sisin içinden havaya zehirli lağım sıvısı salan onlarca ve onlarca fabrika bacası ve borusu çıktı.*” (s.125), Ejderhanın ekrandan dünyadan bazı görüntüleri izletmesi:” *Her sahne ötekenden farklıydı ama hepsinin ortak bir noktası vardı. Her görüntüde, önündeki bilgisayarın, akıllı telefonun ya da tabletin ekranına kilitlemiş insanlar vardı.*” , ejderhanın bu insanlar

hakkında:” *Bu şekilde onların zavallı ruhlarını çalıyoruz.*” (s.204), ejderhanın:” *Doğrudur, teknoloji sayesinde bütün dünyaya egemen olduk. Savaşlar pek kolaylaştı bizim için. Savaşması gerektiğini bile bilmeyen bir düşmana zafer kazanmanın da ne tadı olabilir ki?*” (s.227). Bu tarz iletilerin metin kurgusunda yer alması fantastik kurgunun eğitsel ve toplumu aydınlatma işlevini yerine getirmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ

Yazın türü olarak fantastik, yazarın hayal gücünü yeteneğiyle birleştirdiği, okuru dünyanın gerçekliğinden alarak olağanüstü âlemlere götürdüğü bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Fantastik kurgunun temel özellikleri olan, düşsel unsurların varlığı, yazarın olağanüstülükleri gerçekçi düzlemde kopmadan ele alması, kurgudaki kahramanların yaşanan bu doğaüstü olaylara şaşırma ve kararsızlık durumu göstermeleri, kahramanların bir amaç için macera dolu yolculuğa çıkmaları ve mücadele etmeleri gibi unsurlar Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eserinde mevcut olduğuna ulaşılmıştır.

Çocuk edebiyatı açısından bakıldığında fantastik türdeki eserlerin verdiği iletilerle çocuktaki düş ve hayal gücüne olumlu etki yapması ve sorunları çözüme yaratıcılık becerilerini geliştirmesi beklenmektedir. Yazarın fantastik kurguda eğitsel iletileri sezdirerek vermesi söz konusu eserin didaktiklikten uzak bir tavırda olduğunu göstermektedir. Olağanüstülük açısından büyümlü gerçekçilik akımıyla aynı kökten beslenen fantastik eserler kahramanların ve okurun olaylara olan bakış açısı yönünden farklılık arz eder. Bu sebeple fantastik kurguda kahramanların yaşanan düşsel olaylara şaşkınlık durumu göstermesi, okurların ise kararsızlık durumu göstermesi söz konusu eserde mevcut olduğu düşünülmektedir. Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eserinde görülen kahramanların gerçek dünya-fantastik dünya- gerçek dünya arasındaki gidiş gelişi bu eserin çevrimsel ilişki türünde olduğunu ortaya koymaktadır.

Susanna Tamaro'nun fantastik kurgunun arkasında iletmek istediği temel iletiler ise “Atla, Bart!” adlı eserinde izlek olarak ele aldığı çağımızın sorunu olan teknolojinin insan yaşamını olumsuz etkilemesi ve toplumu yalnızlığa itmesi durumları çocukta farkındalık sağlanması açısından okura sezdirilerek sunulmaktadır.

Sonuç olarak Susanna Tamaro'nun fantastik kurgunun üslup ve ölçütlerine uygun olarak yazdığı “Atla, Bart!” adlı eserinin 9-11 yaş grubuna okutulmasının faydalı olacağına ulaşılmıştır. Bu durumu Bozkaplan (2010:478) ise, fantastik kurgu ile ilgili yapmış olduğu çalışmada çocuğun uzun süreli okuma döneminin başladığı 3. Sınıftan itibaren bu tür yapıtlarla karşılaştırılmasının uygun olacağını dile getirmiştir. Çocuğun gelişim dönemine göre merak, heyecan ve eğitsel açıdan ihtiyaçlarını karşılayan Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eserinin ve fantastik kurgudaki çeşitli eserlerin Türkçe öğretmenleri tarafından öneri kitaplar grubuna dâhil edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Büyük Türkçe Sözlük. (2009). (10. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bozkaplan, D.,İ. (2010). *1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerine Bir İnceleme*. (Doktora Tezi).Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını – Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul:Morpa Kültür Yayınları.

Dilidüzgün, S. (2011). Fantastik Çocuk Kitaplarında Fantastik Öğeleri Belirleyen Etmenler. *III. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. (ss. 608-612)

- Emir, D., Diler, H. E. (2011). Büyütlü Gerçekçilik: Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter'in Büyütlü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. (30).
- Moran, B. (2003). *Türk Romanına Eleştirel bir Bakış* 3, (8. bs.). Haz. Nazan Aksoy- Oya Berk, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özsevgeç, Y. (2015). Büyütlü Gerçekçi Kurgu Üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8*. (39).
- Özüm, A. (2013). Onat Kutlar'ın İshak ve Bilge Karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi'ndeki Büyütlü Gerçekçi Ögeler. *Bilig*, (66). (ss. 179-204).
- Püsküllüoğlu, A. (2009). *Edebiyat Sözlüğü*. (2. bs.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. (7. bs.). İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Tamaro, S. (2016). *Atla, Bart!*.(2. bs.). (E. Cendey, Çev.) İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Todorov, T. (2004). *Fantastik: Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*. (N. Öztokat, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Toyman, Y. Ö. (2006). *Nazlı Eray'ın Roman Dünyasında Dışsü Ve Büyütlü Gerçekçiliğin Kurgusu İle Fantastik Unsurlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Usutay, H. (2014). Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*.(756).
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Fantastic Fiction in the Children's Novel 'Atla, Bart!' By Susanna Tamaro

Introduction

Fantastic genre refers to the works of art that allows readers an escape without fully breaking out from objective reality including imagination, thought and supernatural things. When creating a fantastic fiction, authors use the external world as an instrument to achieve extraordinariness and to break off the real time and space. In fantastic literary works, an author is aware that the uncertain, inexplicit aspects of life cannot be explained by concrete rules and therefore drives the plot to a chaos through various elements. This way, fantastic works arouse a special influence in readers based on curiosity, excitement and thrill and allow them to establish a link with the story line.

The fantastic literature genre allows the rhetoric of the language to be expressed in the best way with the ability of the author and pushes reason and logic aside. The goal of the author is to astonish the reader without fully getting away fictionally from the external world. The works of children's literature are expected to have a positive impact on the development stages of children while the ways of these works to address children are also important. The rich imagination, excitement and curiosities of the child can be addressed by the language and expression of fantastic works. Fantastic works have significant influence on creative thinking which improves the children's imagination and ability to put forward original ideas. In fantastic fiction which is abundant in children's books, authors intend to take the readers away from the troublesome real world and to set on a journey towards a new world. The author should not deviate from this goal and not try to be didactic in children's literature. The solution of the problems faced during these journeys within fantastic fiction becomes a model for the children. The present study is important for describing the relation between children's literature and fantastic writing and for showing the criteria that fantastic works need to have in their plot.

Method

The aim of the study is to evaluate the relation of the novel "Atla, Bart" written by Susanna Tamaro for the age group of 9 to 11 with the children's literature within the context of the criteria that needs to be met in fantastic fiction. The study used qualitative research model, and document review method as the data collection tool. The population of the study consists of the works of children's literature written in fantastic fiction. The sample is the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro. The selection of the sample was carried out in line with the simple random sampling method. This study is a descriptive study and used qualitative research method. The evaluation is made by the document analysis method which covers the analysis of the written material including information on the targeted facts of research.

Results and Discussion

The study determined that the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro included elements of fantastic fiction like the presence of imaginary elements, author's handling of the extraordinary things without leaving a realistic plane, the astonishment and indetermination by the characters in the fiction against extraordinary event, and their adventurous journey for a goal.

Considering from the perspective of children's literature, the works in the fantastic genre are expected, through their messages, to have positive influence on the imagination of children and to develop their creativity skills in solving problems. The fantastic fiction of Susanna Tamaro provides educational messages through implication which indicates that the said work is not a didactic one. The function of fantastic fiction to implicate various educational messages and to enlighten society for a problem is provided in the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro by dealing with the facts that technology captures human lives and pushes people towards loneliness and unhappiness by impairing social relations.

As a result, it was concluded that the work "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro written in line with the method and criteria of fantastic fiction will be useful for reading by the 9-11 age group. It is considered that it would be pertinent to include in the group of recommended books by the Turkish language teachers the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro and various works in fantastic fiction that meet the requirements of curiosity, excitement and education of the children in line with their development stage.